

Toplumcu Düşünce Enstitüsü Tartışma Notu

TN – Dış Politika/16-04

21 Mart 2016

Hazırlayan: Prof. Dr. Hurşit GÜNEŞ

Rusya'nın Suriye'den Çekilmesi (?) ve Olası Senaryolar

Rusya'nın silahlı güçlerini Suriye'den kademeli olarak çekme açıklaması bir sürpriz olarak nitelenerek tartışılmaya başladı. Bu hamleye anlam veremeyenler olduğu gibi çok farklı görüşler ve dayanaklar öne sürenler de var.

Ancak peşinen şunu belirtelim ki; kimileri bu girişimi tıpkı Ukrayna'da olduğu gibi Rusya'nın aslında sadece nöbet değişikliği yaptığını, silahlı güçlerini sınırlı ölçüde çektiği ve barışçıl bir güç olduğu izlenimi vermeye çalıştığını belirtenler bir hayli sayıda. Dolayısıyla Rusya'nın Suriye'yi terk ettiği filan yok, diyorlar. Bu savın ikinci kısmını reddetmek olanaklı değil. Rusya kendisi için “emperyalist değildir, işini görür çıkar” dedirtmek istiyor olabilir. Ancak Rusya'nın bu hamlesinin bu kadar basit olduğu kanısında değiliz. Ve bu konu son derece önemli çünkü bunun irdelenmesi bölgede bundan sonra olacakları görmeye, anlamaya yarayacaktır.

Vefalı müttefik Rusya

Rusya'nın Suriye'de 5 ay kaldığı biliniyor. Bu sürede epeyce mesafe alındı. Bununla beraber Esad rejiminin ülkede egemenliğini tam olarak sağladığı veya topraklarının tümünü kontrol ettiği söylenemez. Rusya olsa olsa “ılımlı muhalefet” sayılan ve IŞİD dışında kalan güçleri büyük ölçüde akamete uğratarak Suriye'nin elini kolaylaştırdı. IŞİD'e ise hemen hemen hiç dokunmadı. Böylece Esad'a hala çözmesi gereken bir hayli yük kalmış görünüyor. Nitekim, önceki gün Kuzey Suriye'de PYD kantonal özerkliğini ilan etti. Gerçi (ABD ve Türkiye'den gelen) itirazlar karşısında Suriye'nin toprak bütünlüğünü bozmak istemediklerini de açıklamak zorunda kaldı.

Rusya'nın “çekilme” kararından büyük olasılıkla ABD'nin bilgisi var. Nitekim bu gelişme hakkında çok çarpıcı bir açıklama gelmedi. Bu da akıllara Suriye'nin geleceği konusunda Esadsız bir opsiyon için ABD ile Rusya arasında beklenti aralığının giderek daraldığını

akıllara getiriyor. 2011 yılında Suriye'yi Rusya egemenliğinden çıkarmak isteyen Batı, bugün bunun olanaklı olmadığını kavrayarak farklı alternatifler üzerinde uzlaşmaya çalışıyor. Rusya'nın da kimi açıklamaları Esad üzerinde ısrar yerine, Suriye'nin toprak bütünlüğü ve halkın tercihinin saygı göstermek üzerinde duruyor.

Rusya'nın kademeli olarak silahlı gücünü azaltma kararını, bir anlamda batının Esad yönetimini değiştirme arzusunun önünü açma olarak değerlendirilenler de var. Ancak biz bu görüşe katılmıyoruz. Tam aksine Rusya Suriye'ye girerek, hatta göğsünü siper ederek (çok sayıda Rus askeri öldü) Esad rejimine yardım etti ve ABD'nin Mısır'daki müttefiki Hüsnü Mübarek'i nasıl yalnız bırakarak vefasızlık yaptığını da uluslararası kamuoyuna da göstermiş oldu.

AB'ye ters köşe

Aslında Rusya Suriye'ye müdahaleyle, Ukrayna üzerinden batının uyguladığı yaptırımları hiçe saydığı gibi, Rusya'nın teknolojik gücünü koruduğunu da göstermiş oldu. Suriye'deki muhalifleri bombalarken en yeni teknolojideki silahlarını test etme olanağı buldu. Unutmayalım ki, Rusya dünyanın ikinci büyük silah ihracatçısı. Kimi zaman bu ürünlerini kullanmalı ki, müşteri ülkeler de bu silahlara ilgi duysun!

Ukrayna'nın Kırım topraklarını ilhak eden Rusya şimdi de milis güçlerle Luhansk ve Donetsk bölgelerini ele geçirmeye çalışıyor. Ancak Rusya'nın Suriye'ye girmesiyle Batı'nın tüm gözü ve dikkat dağılmış oldu. Yani Putin bir taşla iki kuş vurmuş oldu. Bu stratejik başarıda Putin'in yakın ekibinin elbette çok önemli bir rolü var: Savunma Bakanı Sergei K. Shoigu, daha önce devlet güvenlik ekibinin başı olan ve şimdi yönetimin başında olan Sergei B. Ivanov, Federal Güvenlik Servisi Başkanı Alexander Bortnikov ve nihayet önceleri bu görevde olan ancak şimdi Güvenlik Konseyi Başkanı olan Nikolai Patrushev.

Tabii bu arada Dışişleri Bakanı Sergei Lavrov'u da unutmamak gerek. Lavrov geçenlerde verdiği bir mülakaatta (Moskova'da yayınlanan Russia Global Affairs) Rusya'nın ne yapmak istediğini çok net biçimde belirtiyordu: "Avrupa'nın siyasal ve güvenlikle ilgili mimarisine resmi, anlaşmaya dayalı bir biçimde ulaşmak. Çünkü son iki yüzyılda Rusya'nın dışındaki mimarilerin hepsi Avrupa'ya acılı trajedilere neden oldu." Bu sözlerin Putin'e öykündüğü yahut da ondan alındığı çok açık. Lavrov 1853-56 Kırım Savaşına bile atıfta bulunarak

Batı'nın kendilerini öteden beri aşağılamaya çalıştığı ama bunun olanaklı olmadığını belirtiyor.

IŞİD bombadan azade

Ruslar Halep'i bombaladıkça, Türkiye sınırlarına göçmek zorunda kalan on binler, sonunda Avrupa sınırlarına dayandı. Zaten bu anlamda Rusya Avrupa'ya büyük sıkıntı yarattı. Ama Türkiye'yi sürüklediği konum ise korkunç oldu.

Rusya'nın Suriye'deki operasyon sürecinde Türkiye'nin de sıklıkla dile getirdiği bir konu var: Rusya IŞİD'e pek de müdahalede bulunmadı. Oysa Rakka'ya yapacağı bir operasyon ile bugün bambaşka bir Suriye oluşabilirdi. Anlaşılan o ki, herkes bir IŞİD belasından bahsediyor ama kimse onunla ciddi bir mücadeleye girişmiyor. Bu da arkasında çok daha büyük bir gücün durduğunu, bulaşılmaması gerektiğini ve nihayet kısa vadede yerinden kalkmayacak bir "devlet müsveddesi" olduğunu gösteriyor. Eğer IŞİD ile mücadele edilseydi, bütün senaryolar değişecekti ve batıya mülteci göçü de çok sınırlı düzeyde kalacaktı.

Yalnızlaşan Türkiye

Bu aşamada Türkiye açısından en büyük şanssızlık ise Batı ile olan bağlarının Cumhuriyet tarihinin en zayıf düzeyde olmasıdır.. AB ile imzalanan son mülteci anlaşması ise bir ortak sorumluluğu değil, aksine ücret karşılığı hizmet alımını bağıtlıyor. Aslında bu bir ayrışma çünkü bu sözleşme Batı'nın Türkiye'ye "ücretli mülteci oteli" olma görevini yüklediği gibi bir dizi yükümlülüğü de getirdi. Ne elde edildi diye sorulursa, vicdanlara su serpsin diye, "insanlık" diyebiliriz!

Ancak Rusya'nın Suriye'den kısmen çekilmesi ve geçtiğimiz günlerde Gazprom'un CEO'su Aleksey Miller Türkiye ve Avrupa'ya sağlanan doğalgazın geçen yıla göre yüzde 33 artırıldığını açıklaması Türkiye açısından bir fırsat oluşturabilir.. Zaten ekonomik olarak pek de parlak durumda olmayan Rusya Türkiye ile ilişkilerini uzun süre gergin biçimde sürdüremez. Bu durumda Rusya ile ilişkilerini yeniden geliştirirken, Türkiye'nin bir yandan Orta-doğuda Rusya'nın izlediği politikaya mesafeli durmak, diğer yandan da Ukrayna'da izlediği politikayı uyararak bölgesinde belli bir denge unsuru oluşturmak gibi bir hassas bir çizgi üzerinden yürümesi beklenmelidir.